

Ernst i Öjan.

En kraftkarl som klarade det mesta

Hundratals röda tulpaner blommade framför farfars hus i Öjan. De fanns alla fint ordnade i en ring runt en oval gräsmatta. Några blomland fanns också på denna oval. Tulpanerna vaggade sakta för vinden. Från syrenbuskarna kändes den fina doften av syrenblommorna. Runt denna ovala gräsmatta fanns en grusgård och på den var gångar fint ordnade. Varje vecka krattades gården och med en träraka sköttes gångarna. En gunga med två soffor stod på en annan oval gräsmatta. Den gungan var omtyckt av oss barn. På södra sidan av denna trädgårdsprakt låg drängkåken. Den inrymde inte bara drängkammare. Där fanns också ett förråd av matkonserver i träbaljor och glasburkar. Där fanns också ett rum med snickarverktyg. På andra våningen låg magasinet. Dit upp skulle alla säckar med råg och annan spannmål bäras vid tröskningen. På norra sidan mitt emot drängkåken låg dass, svinhus och vedbod. På andra sidan byvägen låg ladugården.

Allt hos farfar Ernst i Öjan hade en atmosfär av lugn och ro, av vänlighet och kärlek. Det är så jag minns Öjan. Jag vill här ge min berättelse om min farfar.

Hans föräldrar var bonden och hemmansägaren August Johansson och hans hustru Ida Johansdotter i Öjan i Ödeshögs socken. Där växte han upp på en bondgård med kor och hästar, får och getter, kalvar och fölungar, höns och katter. Där fanns pigor och drängar och i granngården fanns farmor och farfar. Senare anslöt också hans mormor. Det var en lycklig miljö att växa upp i.

Hur många barn idag har en sådan tillvaro? Med far, mor, farfar, farmor och mormor i närheten, katter att klappa, kalvar, kor och hästar. Någon vattentoalett fanns inte, men det fanns ett torrdass där nordanvinden kunde blåsa in yrsnö på golvet. TV och radio fanns inte. Det var okända begrepp. Men tidningar började komma ut vid denna tid. Så var bilden i Öjan när Ernst var barn.

Ute i skogarna fanns torpare, soldater, skraddare och skomakare och deras familjer. På den tiden fanns inga vägar som vi idag anser vara vägar. Det var sommarvägar, ungefär som skogsstigar. De var bra så länge det var torrt, men höstar och vårar var det lervälling. Cyklar fanns inte och inga bilar. Människorna gick till fots eller åkte med vagn när det gick. Vintervägarna var bäst. Med häst och släde kunde man ta sig fram överallt. Sådan var den miljö som Ernst växte upp i.

I Öjan bodde ett 25-tal personer i Ernsts tidiga barndom, fördelade på 4-5 familjer, pigor och drängar medräknade. År 1900 bodde här ca 15 personer i 3-4 hushåll. Antalet människor i Öjan höll sig sedan till 15-20 personer.

I Öjan fanns på den tiden två gårdar. Den norra gården ägdes av Jonas Hansson och Fredrika Gustafsdotter, en moster till Ida i Öjan. År 1896 köpte August i Öjan den gården och ägde sedan båda gårdarna i Öjan.

När sedan Ernst och Selma gifte sig den 16 juni 1899 fick de överta den norra gården. August och Ida bodde kvar på den södra gården och brukade den.

Ernst hade en syster som hette Elsa och hon var nio år yngre än Ernst. Flera syskon hade han inte. Men som sagt, pigor och drängar, kor och kalvar, hästar och andra djur fanns det. Det var en miljö fylld av gemenskap och värme. Men en miljö med den tidens faror, den tidens tro på troll och sagoväsen. Utmed vägar och stigar fanns spökplatser, ofta med minnen av händelser i gamla tider. Ernst kunde berätta om gamla tider.

Han gick i skolan i Munkeryds nybyggda skolhus. Tidigare hade skolan flyttat mellan olika ställen.

Ernst gjorde sin värnplikt 1899 på Malmen, en gammal militär mötesplats. Han var sjukvårdare och sjukbärare under denna sin militärtjänst.

Redan tidigt hade han en fästmö. Hon hette Selma och var en vacker flicka från Gräsberg, någon halvmil från Öjan. Dit ledde hans stigar genom skogarna, förbi Stora Smedstorp, Svinåsen, Fogeryd och sedan var han framme hos Selma i Gräsberg. Många gånger har han gått den sträckan. Kanske sågs de i Haddåsens missionshus ibland. Där var hennes far aktiv i verksamheten.

De vigdes av pastor Wernborg den 16 juni 1899 och övertog föräldragården i Öjan. Ernst och Selma fick sju barn, alla pojkar, Henry 1900, Elvir 1902, Ivar 1905, Gösta 1909 och Holger 1912. Två pojkar till föddes men dog i späda ålder, Ernst Roderick 1901 och Rikard Uno 1908.

Selma Andersdotter dog 1912 i samband med att Holger föddes. Till hennes död och begravning kommer jag längre fram i denna berättelse. Hennes död var en stor sorg för Ernst och hans fem pojkar.

Ernst gifte sig 1914 med Jenny Håkansson från Börstabol. Hon avled 1941 och därefter gifte sig Ernst för tredje gången med Selma Andersson från Lilla Krokek. Hon överlevde Ernst.

Ernst Johansson var bonde. Han övertog Öjan efter sina föräldrar. Hans morfar, Johan Jonsson från Stava, kom till Öjan vid mitten av 1800-talet. Sedan dess har gården ärvts och gått i släkten. Det var två gårdar tidigare men när de slagits samman var Ernst ensam bonde i byn Öjan.

Ernst var en hängiven bonde och var ständigt i verksamhet. Det var långa arbetsdagar. Men han var också noga med en liten slumner efter maten.

Han var inte bara bonde. Han drev också en sågverksrörelse i Öjan. Den började på 1930-talet och fortsatte sedan ända in på 60-talet, då i sonen Holgers regi. Det började med att han övertog Konrad Hårds sågverk vid Stava hamn, möjligen 1933.

I köpet ingick också ångmaskinen. Allt flyttades till Öjan. Sågare blev en man som hette Karlsson. Han bodde i Tällekullen. Han och Henry i Munkeryd murade ugnen till ångmaskinen och sedan startades verksamheten. Karlsson var sågare, s.k. försågare och John i Nyttorp var baksågare. Dessutom fanns en kantsågare. Johan Andersson i Smedstorp var maskinist och skötte ångmaskinen. Detta har min kusin Bernt berättat.

Ernst köpte skog på rot av bönderna i trakten och sedan ordnade han själv huggningen. Allan Grip var en av dem som högg skog åt Ernst på senare tid. Sedan kördes timret fram till sågen i Öjan, till stor del av Ernst själv med biträde av hans söner.

Ernst köpte också ytterligare ett sågverk. Detta sågverk var en tid i verksamhet på olika platser i bygden.

På vintern startade sågningen och höll på till fram på vårsidan. Sista veckan eller veckorna var det *bondtimmer*, då bönderna fick komma med sina egna stockar och få sågat till plank och bräder i önskade dimensioner. Ljudet från sågen hördes i bygden. Från början drevs sågverket av en ångmaskin och efter kriget av en fotogenmotor. Sågklingornas tjut och fotogenmotorn var välbekanta ljud på den tiden. Ångvisslan förkunnade också när arbetet slutades för mat och när det slutade för dagen klockan fem.

Människor i bygden fick arbete i sågen. Jag har själv under min ungdom arbetat där. Vid sågen växte stora plankstappar upp och låg kvar där till dess att de sålts och avhämtats fram på sommaren.

Ernst deltog också i den kommunala verksamheten som ledamot av Ödeshögs kommunalfullmäktige, skolstyrelsen, taxeringsnämnden och fattigvårdsstyrelsen. Han var också verksam inom blåbandsrörelsen. Han ingav allmänt förtroende. Han var en man att lita på.

Han var också med i styrelsen för Stava missionsförsamling och deltog aktivt i verksamheten. Det hade hans föräldrar och deras föräldrar gjort före honom. Hans mor Ida i Öjan kunde hela bibeln utantill har det berättats. Hon spelade säkerligen en stor roll för Ernst.

För övrigt deltog hela familjen i missionsförsamlingens verksamhet. Sönerna fortsatte detta engagemang. Två av sönerna, Elvir och Gösta, har gjort detta på heltid, båda vid Svenska Alliansmissionen i Jönköping, Elvir inom landet och Gösta som missionär i Afrika.

Ernst var också med i styrelsen för Stava fruktodlareförening. Trädgårdar med fruktträd och blommor blev mycket aktuellt i början av 1900-talet. I Öjan anlades en fin trädgård med många fruktträd och blomland. En trädgårdsmästare hade anlåtats och kartor hade gjorts upp. Planteringar gjordes på båda gårdarna i Öjan.

Vi kan på kartbladen läsa namnen på det som planterades. Det var klarbär, brunkörsbär, bigarrå, fruktträd med äpple- och päronträd samt plommon. Vidare har antecknats spirea, guldregn, och stamsyren. Där fanns blomland här och där. Där fanns utpekad plats för remontantrosor och för fleråriga blomsterväxter. Bland äpplesorterna nämns Cox Pomona och Åkerö.

Kanske var det engagemanget i fruktodlareföreningen som ledde fram till detta. Kartorna har undertecknats av Verner Tengström, Linköping och kartorna daterades 1919. Sonen Elvir var möjligen den som drev på i dessa frågor. Detta har min kusin Bernt tillagt.

Jag var *lilldräng* hos farfar under en tid och hjälpte honom med olika arbeten. Det var arbeten i ladugården, det var vedhuggning och det var körning av timmer från närliggande byar till hans sågverk i Öjan.

Denna körning skedde med häst vintertid. Farfar körde parhästar och jag körde efter med enbet. Vi hämtade timmer i Södra Bråten, vid Laggaretorget i Glasfall och på andra ställen och körde genom vinterskogarna. Kälkarna gled lätt och tyst. Det ångade om hästarna.

Vägen förbi Öjan var i början av 1900-talet en mycket trafikerad väg. Till Stava hamn gick många transporter från Adelöv och andra socknar. Under 1920-talet gick det omkring 3000 lass årligen på vägen förbi Öjan till Stava hamn. Ernst engagerade sig flera gånger i vägfrågorna. Han var med i en framställning till Vägstyrelsen för att få vägen att bli en allmän väg och få statligt underhåll.

Det lyckades inte. Under 30-talet började lastbilar komma i bruk och då minskade trafiken till Stava hamn.

För oss barnbarn kändes farfar trygg och stabil. Hans ord var att lita på. Vi kom alltid bra överens. Jag lärde mig där att använda lie. Ännu i min barndom och ungdom omkring 1950 slogs allt gräs i ängar och hagar, vägrenar och åkerrenar. Innan korna släpptes ut på ängarna skulle gräset slås med lie. Höskörden var viktig i gamla tiders lantbruk. Jag kan än idag påminna mig doften från det nytorcade höet på logen. Det var en doft av örter. Men det kunde också lukta *sur sill*. Om vädret varit regnigt och höet fått vändas många gånger och slutligen körts in i dåligt skick, då hade den fina doften av örter och blommor försvunnit. Uttrycket *sur sill* är gammalt och det är Yngve i Stavreberg som påminde sig detta.

Farfar hade ett levande intresse för jord och skogsbruk, han hade ett stort hästintresse och hade god hand med de tre hästar som fanns i stallet.

Något som hörde till detta hästintresse var också marknaderna. Han åkte varje höst till Adelövs marknad med hästar som skulle säljas. Jag har några gånger suttit baktill på farfars vagn och hållit i grimrepet till hästar som sprang bakom vagnen på väg till *alemarken*. En sådan resa började redan före fyra på morgonen.

Flera hundra meter före marknadsplatsen dök hugade spekulanter upp. De sprang vid sidan av vagnen och bjöd på hästarna. Ju närmare marknadsplatsen vi kom, desto högre och ivrigare blev buden. Där på hästvallen, kreatursvallen gjordes många affärer på den tiden. Både hästar och kor, för att inte säga oxar och stutar bytte ägare.

Farfar kunde också berätta om marknader längre bort som han åkte till i äldre tider, kanske tillsammans med sin far. Det var marknaderna i Hullaryd och i Tranås. I hans barndom fanns bara tre hus i Tranås nämnde han vid något tillfälle. Men järnvägen kom och Tranås blev en stad, med många hus.

Jag har också minnen från Jenny Håkansson, farfars andra hustru. Hon var mycket snäll mot oss barnbarn.

Men farfars liv bjöd inte bara på glädje. Det innebar också sorger och motgångar. Två barn dog i unga år. Han blev änkling två gånger. Det var säkerligen tunga dagar i Öjan vid åtskilliga tillfällen. Men vi får inte heller glömma glädjen. Det fanns en inneboende trygghet och glädje i hans liv och tillvaro, och hans sätt att vara. Han utstrålade glädje. Ernst och hans familj fann trygghet i tron på Gud.

Ernst var bonde och han ville nog att alla hans söner skulle bli bönder. Men två av sönerna blev inte det. Elvir blev pastor med verksamhetsfält i Småland och Gösta blev missionär i Afrika.

När Gösta reste till Afrika 1937 innebar det tunga dagar av saknad för Ernst. Hans äldsta sonson Bernt bodde ett halvt år i Öjan vid denna tid. Bernt var då tio år och han var kanske lite av lilldräng och farfars sällskap. Bernt har beskrivit Ernst som en känslös människa. Bernt påminde sig hur farfar Ernst hade sin bibel på matbordet i köket i gamla tider. Den användes där i de dagliga andakterna.

Gösta kom med sin familj hem till Sverige på ett första besök i hemlandet 1947. De återkom sedan flera gånger till Sverige.

Jag känner stolthet och tacksamhet över min farfar. Kanske håller han ett vakande öga över oss barnbarn idag ifrån andra sidan.

Jag lämnade bygden 1953 och därmed bröts mina kontakter med farfar Ernst. Men vid mina besök på hemorten besökte jag honom. Jag skrev också brev till min farfar och fick svar. Jag har hans brev i min brevsamling.

Jag har också en kopia av ett brev från Ernst till sin fästmö Selma från 1897. Här kommer en avskrift av detta brev.

Kärleksbrev från Ernst till Selma 1897

Malmstätt den 17 juni 1897

Älskade Selma.

Jag vill nu i en fart taga pennan i min hand för att genom brev få tala med dig min älskade fästmö. Jag tackar för ditt brev, där jag ser att du min älskade vän har hälsan och är glad och säll. Jag är också frisk och kry och befinner mig mycket väl som alltid.

Allra bäst är det när jag kan vara hos dig min enda lilla kära vän. Det blir när jag blott får min lilla söta älskade min sköna Selma.

Ja Du min älskade Selma, jag såg i ditt brev att du uppoffrade en lördagsaftons timma för min skull och kanhända lite utav kvällens söta sömn, Jag får nu icke mer än tacka dig därför min älskade för du har ju bundit mig i mängen skön och förtjänande stund och uppoffrat många trötta steg för din älskade. Ja det finns ju inget skönare på denna jord än att vara en trogen och uppriktig älskarinna, då du delar hela mitt hjärta och sällheten vilja ---.

Du är den vän vartill jag har behag och din vilja skall bliva min lag som jag alltid vill följa som är min största plikt och uppfylla trefligheterna som en varm älskare och alltid tillgifven min älskade Selma.

Jag får nu inte tid vid dig så länge för jag skall strax vara klar i ledet vid kamraters sida. Vi har fyra timmars fältmarsch nu i eftermiddag så jag talar nu med dig min älskade på middagrasten. Jag har varit bortåt första regementet hos --- (?) och talade med honom en sund. När jag då kom hem nu så var nästan hela kompaniet ute och marscherade, somliga på annan handräckning och får jag för att fylla ensamhetens korta stund tala med dig min älskade.

Jag är nu sjukbärare och har det mycket bra. Jag var senast på en fältmarsch för åtta dagar sedan. Det var med packning som de andra och vi var långt bort. Vi var åt Nykarta (?), Nykil, Slaka kyrkor, så då var din älskade varm om — händer och fötter, och varst vi skall gå idag vet jag ej. Ja min lilla Selma, vad som nu orsakar att jag skriver nu i brådkan, det är allt för att jag vill uppmana dig min älskade att komma till mig i midsommar, för det skulle vara så skönt om jag finge se dig min älskade, och få — dig mera, — för jag har ej hälsat på någon flicka sedan jag hälsade på dig. Ja min älskade, tag med dig Carl och tag dig en lusttur, för det tror jag ej du ångrar min älskade, för det kommer att bliva många tillställningar här, och det skulle vara stort för mig om jag finge se dig här min söta vän, men om inte tillfälle därtill ges, så skall — — — — — gångna, då hoppas jag är närmare min fästmo än nu men är — — möjlighet så tron i — — — — — skall jag emottaga dig så stor som hos någon — —. Ja min älskade jag får nu åter den sanna lyckan att — — — — — tala med dig min söta fästmo.

Jag är nu hemkommen från den förut omtalade fältmarschen och har nu varit —

Här slutade brevet. Resten saknas. Vi vet inte heller hur det gick med midsommaren 1897. Men det skulle ha varit spännande att höra dem berätta sin kärlekssaga.

Brevpapperet i detta brev var delvis förtryckt med en bild av två vita duvor. Där finns också en tryckt text som lyder:

Lycka, medgång, hälsa,
Och allt godt önskas Dig från en vän
O mitt hjärta till dig talar
Rena kärleken på nytt
Kärleken bor i hjärtats salar
Kos mig än och aldrig flytt
Och jag skall dig trogen vara
Både nu och jemt det är
Och mitt hjärta vill dig svära
Endast dig jag håller kär.

När farmor Selma dog.

Natten till den 3 mars 1912 gick Ernst och väckte sina pojkar och bad dem följa med in till mor för att ta avsked. Han sa att *jag tror hon skall sluta nu*. Det var mitt på natten, kanske vid tolvtiden. Det var Henry, Elvir, Ivar och Gösta.

Så samlades de alla runt mor Selma, där hon låg i sin sjuksäng i kammaren. Hon hade legat sjuk i ett par veckor sedan Holger föddes.

Mor Selma halvsatt upp i sängen och hon såg på sina pojkar. Hon lade sina händer på deras huvuden och bad Gud välsigna dem och sa till dem att de skulle ses i himlen. Därefter sjönk hon till-

baka på kuddarna. Där stod pojkarna och såg ömsom på sin mor och ömsom på sin far. Elvir frågade sin far: *Dog hon nu? Ja, jag tror det du min lelle pöjk*, svarade Ernst.

Den natten dog vår farmor Selma, 36 år gammal. Hon lämnade jordelivet, sin man och sina barn och *gick över gränsen till evigheten, in i sin Herres glädje*.

Nästa morgon sändes Elvir med ett bud till Staffanstorp. Han skulle fråga om de kunde ta hand om Holger någon liten tid. Elvir traskade iväg på den lilla vägen.

När han kom till Gyllinge kom Kalle ut till honom på vägen, och hälsade på honom. Kalle hörde till de närmaste vännerna och Elvir kände honom väl. Nu frågade Kalle. *Hur är det mä mor di? Och Elvir svarade som det var: Ho do i natt*.

Detta har Elvir berättat för mig. Vi kan ana klumpen i halsen när han på vägen vid Gyllinge berättade om att hans mor dött. Vi kan ana hur tunga dagarna var i Öjan en tid.

Ändå kan vi tänka oss att rent praktiskt gick livet vidare någorlunda lätt. I södra gården i Öjan bodde pojkarnas farfar och farmor. På gården fanns också pigor och drängar. Ingen kan ersätta en mor, men ändå fanns tröst och deltagande på nära håll.

Begravningen ägde rum fredagen den 15 mars 1912. Redan klockan sju på morgonen samlades folk i Öjan. De hade med sig *förning*, bestående av ostkakor och annan mat. Det var då också en samling kring båren (kistan). Någon höll en betraktelse där vid Selmas bår. Kanske var kistan fortfarande öppen så att man kunde se henne.

Sedan färdades alla i procession till kyrkan i Ödeshög. Det blev hästar och fordon med människor i en lång rad.

Det var begravningsmyckning med granar, med granris på vägen förbi gårdarna. Det var småris, utfört som små kors, på vägbanan. Det var gamla begravningsstraditioner.

Där i Ödeshögs kyrka hölls begravningen och därefter gravsättningen i familjegraven. Den gravstenen står ännu kvar. Därefter färdades hela följet åter till Öjan. Där fortsattes det till tolvtiden på natten. Där var mat och dryck, och kanske också tal och minnesord. Där var slutligen också kaffe med bröd, och begravningskakor, utförda som kors.

Någon tid senare kom Jenny Håkansson från Börstabol till Öjan. Hon blev Ernsts andra hustru, och en ny mor för pojkarna. Att de kom att tycka om henne, som en ny mor, det kan vi på goda grun-

der anta. Jag har i min kort- och brevsamling ett kort som min far sände till henne när hon hade namnsdag. Det andas *morskänsla*.

Långt upp i åren deltog Ernst i göromålen på gården i Öjan. Ännu flera år in på 1950-talet arbetade han, då mer än 75 år gammal. Hans stora intresse var hästar.

Varje tisdag i många år åkte han till torget i Ödeshög. Han hade i gamla tiden en vagn som kallades *familjevagnen* med två långsgående soffor. Vid möte med en bil vid Hårstorp en gång blev hästarna skrämde och vagn med hästar och allt rullade nedför slänten. Detta var förmodligen på 1920-talet och det var vid den plats där Vida Vättern ligger idag. Alla klarade sig helskinnade, även hästarna. Och färden kunde fortsättas.

På senare tid hade han en fin droska, en mycket fin vagn. Den har rullat till missionshuset i Stava många gånger. Den finns även på en film från 1947.

Jag fick från Calle Nyholm, min kusin Ellys son, följande berättelse. Det var vid ett tillfälle när Ernst med hästar och vagn skulle åka till torget i Ödeshög. Innan han åkte sa han till sina pojkar att de skulle se till gärdesgårdarna, hugga veden och gräva diken på mossen. Dialektalt blir detta *Nu mina pöjka sa I se te gärsgåla, hogga ven o gräva mösadika*. Detta låter helt sant och precis hämtat ur den verklighet som fanns på gården i Öjan för hundra år sedan.

Tack Calle för denna berättelse. Finns det flera?

Gården i Öjan, med sågen och allt, övertogs av sonen Holger. Ernst kunde sedan delta i sådant som han hade lust med.

Jag lämnade min hembygd 1953 och därefter var jag bara hemma på tillfälliga besök. Men jag hälsade på farfar när jag kunde. Vi åkte upp till Öjan och satt en stund och pratade med honom, min blivande hustru och jag. Hans krafter blev med åren svagare. Han satt ofta på ålderns höst i sin gungstol i rummet innanför köket. Han satt där med sina rundbågade glasögon och läste. Det var tidningen och det var bibeln.

Farfar Ernst fick under sin tid uppleva både det gamla, som var, och allt det nya som kom. Det gör vi alla, även om det sker på olika sätt, vid olika tider.

Han fick uppleva två världskrig. I Öjan fanns tidningar. Det var möjligen Östgöta-Bladet i Vadstena men med redaktion i Ödeshög. Denna tidning kom tre gånger i veckan. Där kunde man följa både lokala händelser och vad som hände långt borta, både inom och

utom landet. Vi kan föreställa oss denna tidning som lästes noga och diskuterades vid kafferepen och vid alla möten med grannar, i vägsäl och i missionshuset. Där kunde Ernst läsa om händelserna under andra världskriget. Där förekom Hitler, Stalin, Roosevelt och Churchill. Jag minns att farfar vid något tillfälle uttryckte sin åsikt så här: *Den där Kursil, dä ä en redi göbbe dä.*

Under farfars tid blev det allmän rösträtt. Han fick också uppleva folkpensionen.

Jag har sagt att min farfar var en trygg person. Han fann trygghet i den tillvaro som var hans, men också i den övertygelse och den tro som han hade. Han hade en fast gudstro. Sådant ger extra trygghet. Hans mor Ida kunde hela bibeln utantill.

Vi nutidsmänniskor, asfaltens barn, som sällan ser ängar och hagar, var finner vi vår trygghet? Vi är mer utlämnade åt att själva bygga upp vår lilla vrå i världen, våra argument för att livet är skönt.

Men visst känns det skönt att ha en tråd tillbaka till farfar Ernst i Öjan och hans Selma. Jag känner en kärlekens tråd tillbaka till Ernst och Selma, till tulpanerna framför huset, den krattade grusgården med de fint dragna gångarna, till de stora syrenbuskarna, till de fasta rutinerna i det dagliga arbetet, till hästar och kor och katter. Även om jag aldrig träffat min farmor Selma känner jag henne ändå någonstans i bakgrunden.

Ernst i Öjan avled den 13 juni 1959, 82 år gammal. Han fick uppleva våren och försommaren i Öjan.

Amerikanska släktingar

Ernst hade sex farbröder och en faster som emigrerade till Amerika. Ernst hade kanske inte själv några kontakter med sina amerikanska släktingar. Ernsts syster Elsa i Skorperyd skötte dessa brevkontakter. Några brev finns bevarade.

För några år sedan var Wayne Anderson från Iowa och hans hustru Gloria i Sverige och hälsade på släktingarna.

Tidsbilder

Ernst fick under sin tid här på jorden uppleva många händelser och mycket av historia. Han fick uppleva båda världskrigen. Platser och presidenter och fältherrar hörde han talas om och läste om dem. Sverige klarade sig undan båda världskrigen men Ernst och hans familj har säkerligen gått i undran och oro många gånger.

Välståndet och välbefinnandet ökade under hans livstid. Någon har berättat att det i köket i Öjan var jordgolv i äldre tider. Kanske

var det Ernst som lät lägga in trägolv. Undan för undan har bekvämligheten ökat. Järnspisen kom på 1880-talet men sedan tog det några årtionden innan den blev vanlig här. När järnspisen kom till farfars kök vet vi inte. En liten tillbyggnad gjordes någon gång på stugans västra sida, kanske redan i början av 1900-talet. Det blev ett diskrum och en utökning av köket. I diskrummet fanns även en handpump som kunde pumpa upp vatten från källan som låg strax nedanför husets västra sida.

Kakelugnarnas historia går längre tillbaka i tiden men det tog tid även för kakelugnar att nå ut till stugorna på landet. Kanske att kakelugnen ändå kom före järnspisen.

Telefonen var en bra uppfinning. Den kom till Öjan 1937 och telefonnumret var Munkeryd 5. Sedan behövde inga hästar springa sig löddriga med bud till barnmorskan eller doktorn. Elektriciteten kom till Öjan möjligen vintern 1944. Installationen omfattade fyra ljuspunkter samt två väggkontakter i bostadshus, två ljuspunkter utomhus, tre ljuspunkter i uthus samt ytterligare sju ljuspunkter i lagård, loge, hönshus och stall.

Vi kan se att väggkontakt i köket inte var med i offerten, endast en väggkontakt i två rum i bostadshuset. Det var en enkel installation och ett lågt pris, 1000 kronor. Vi kan se att elektriciteten i början ansågs mest vara avsedd för ljus. Den sågs då mest som en ersättning för fotogenen och karbiden. Men det dröjde inte länge innan elektriska maskiner kom, mjölkmaskiner, värmekaminer, kylskåp och annat.

Drängarna i Öjan hade sin sovplats i drängkammaren som låg i flygelbyggnaden i Öjan. Kallades den kanske *drängkåken* också? Pigorna fick ligga i köket. Det var pigornas vanliga sovplats i gamla tider. De fem pojkarna fick ligga i stora rummet men bara vintertid. Sommartid låg de på vinden. Men någon har sagt att de låg i drängkammaren, när de blev äldre.

En av pigorna hette Forsander och bodde i det hus där Peter och Monika bor idag.

Bland drängar i Öjan kan jag nämna Gösta Kall från Näteryd, Torsten Eriksson från Lakarp och Nils Elf från Lilla Krokek. Där fanns också David från Stora Aleryd. Hans bror Einar var dräng hos Henry i Munkeryd. David blev sedan bonde i Stora Aleryd.

Bland pigor har jag hört att Betty Berg från Munkeryd var där kanske några år på 20-talet, Hulda Forsander var piga där i många år, kanske kallades hon jungfru. Det var möjligen Gösta som nämnde det. Svea Andersson från Gräsberg var i Öjan något år. Hon var brorsdotter till vår farmor Selma. Vidare vill jag nämna Hildur Ferb från Kopparp, Hilma Forsander, Ester Forsander och många flera.

Även mot dessa drängar och pigor har vi anledning att vara tacksamma. De har hjälpt till att göra tillvaron trygg och skön i Öjan.

Så påminde jag mig vad min far, Ivar, berättat om alla kalas som hölls i Öjan i gamla tider. Det var kanske främst födelsedagskalas och julkalas. Farfars syster Elsa med familj kom då från Skorperyd. I Rossholmen fanns Anna Andersdotter. Hon var från Gräsberg och var syster till vår farmor Selma. Där fanns således kusiner till pojkarna i Öjan. Familjen från Rossholmen var med vi kalasen i Öjan. Kanske bör också nämnas att en av kusinerna i Rossholmen hette Einar och blev skollärare i Munkeryd. Han var ogift när han kom till Munkeryd. En gång om dagen kom han till Öjan och fick ett mål mat. Han satt för sig själv i stora rummet och åt sin mat. Han satt således inte vid köksbordet tillsammans med familjen. Så har det berättats. En något egendomlig ordning.

En minnesbild dök plötsligt upp i mitt huvud. Det var vid mitten av 1940-talet. Det var en försommarkväll. Allt var så fint och stilla. Jag kom gående på vägen, kanske skulle jag hälsa på farfar och farmor Selma (nr 2). Det var mjölkdays. Jag såg dem med korna på ängen öster om vägen. Där satt Selma på en mjölkpall vid en av korna och handmjölkade. Farfar Ernst stod strax intill. Han hade tömt upp varm mjölk i locket till en mjölkkruka och drack mjölken, samtidigt som han vinkade åt mig, där jag kom på vägen. Idag ser man inget sådant.

Mina sista minnen av farfar Ernst var när han satt i sin gungstol inne i kammaren. Där satt han med sina rundbågade glasögon och läste i tidningen. Där läste han också sin bibel. Hans mor, Ida i Öjan, kunde ju hela bibeln utantill. Bibeln ingick i de dagliga rutinerna. Där läste han om Abraham och kanske läste han om Babylon. Mest kanske han läste Nya testamentet.

Jag närmar mig slutet på mina anteckningar om farfar, Ernst i Öjan. flera gånger har jag trott mig vara färdig med berättelsen, men sedan har ytterligare uppgifter tillkommit.

Nytt ladugårdstak i Öjan

Jag påminde mig en berättelse som jag hörde vid ett kafferep i Narbäck på 90-talet. Det var Bernt Berg i Sunneryd som berättade följande:

En lördag, 1937 eller 1938 kom Ernst i Öjan åkande med häst och vagn till Staffanstorp. Han frågade Gunnar Berg som då var bonde där: *Snälla du, kan jag få låna din lelle pöjk?* Ernst berättade att han skulle lägga spån på lagårdstaket under dagen. Allt var färdigt, Johan i Smedstorp var byggmästare, Johan i Nyttorp var

snickare. Sedan var det Holger samt drängarna Torsten Eriksson och Gösta Kall. De skulle arbeta uppe på taket, men han hade glömt att ordna någon som skulle bära upp spån dit. Jo, Gunnar lovade att Bernt, 14-15 år skulle hjälpa till med detta. Tidigt på morgonen på lördagen började arbetet. Bernt fick ta spånorna i buntar, blöta dem och bära upp dem, till de två arbetslagen som fanns på taket. Frukost, förmiddagskaffe, middag, eftermiddagskaffe samt kvällsmål vid 7-tiden på kvällen. Då var dagen slut. Ernst delade ut dagens lön, en tvåkrona var till byggmästaren och snickaren. Holger och drängarna fick ingenting, de hade sin lön. Till Bernt sade Ernst: *Du min lelle pöjk, du har burit så duktigt att du får samma betalning, två kronor. I kan tro*, berättade Bernt, *två kronor var något på den tiden, då kunde jag på söndagen unna mig att cykla ner till Blå Port och handla i kiosken*. Där samlades ungdom på den tiden på somrarna. Där var en kiosk, som drevs av Ödeshögs Bryggeri. Den låg nedanför den lilla runda terrassen som då fanns alldeles norr om utsiktsplatsen vid Blå Port. Från kurvan ett par hundra meter norr därom gick en liten väg nerför sluttningen, man kunde då cykla på den fram till kiosken.

Ernst i Öjan dog 1959. Hans efterlämnade hustru, Selma nr två, avled i Ödeshög 1972.

Jag vill också nämna något om *öjepöjka* som de kallades i bygden, de fem sönerna. Det var Henry, född 1900, Elvir född 1902, Ivar född 1905, Gösta född 1908 och Holger född 1912.

Henry gifte sig 1924 med Märta från Grankärr i Vireda. De var sedan bönder i Lilla Krokek några år och sedan i Munkeryd. Henry hade åtskilliga politiska uppdrag. Han var bl.a. nämndeman. På äldre dar köpte de en gård i Stava där de sedan bodde. Henry dog 1972. Märta dog 1992.

Elvir gifte sig 1932 med Ester från Munkeryd och var sedan bonde där. Elvir reste som evangelist ett antal år. År 1937 blev han pastor i Svenska Alliansmissionen. De flyttade då från Munkeryd. På äldre dar bodde Elvir och Ester i Vättersnäs och därefter på Lindgården i Jönköping. Där dog Elvir 17 april 1992. Ester dog den 2 juli samma år.

Ivar gifte sig den 14 juni 1930 med Astrid från Narbäck. Om *Bröllopet i Narbäck* har jag skrivit en särskild berättelse. De var sedan bönder i Gyllinge fram till 1937. Då flyttade de till Munkeryd och övertog den gård som Elvir och Ester haft. På äldre dar bodde de i Ödeshög. Ivar avled den 1 maj 1987. Astrid avled den 11 april 1999.

Gösta gifte sig 1938 i Syd-Afrika med Aina och sedan arbetade de tillsammans som missionärer där. De återvände till Sverige

1984. Aina avled den 19 augusti 1984. Gösta avled den 4 oktober 1997. Han var den siste av *öjepöjka* som lämnade jordelivet. Därmed var hela familjen i Öjan återsamlad på andra sidan graven.

Holger var den yngste av bröderna. Han gifte sig med Svea från Narbäck år 1936 och var sedan bonde i Öjan. Han övertog föräldragården, och även sågverksrörelsen. På äldre dar bodde de i Ödeshög. Svea avled den 10 oktober 1971. Holger avled den 14 november 1989.

Jag kommer att skriva mera om *öjepöjka* i min berättelse om väckelserörelsen i våra bygder. De var alla engagerade i missionsverksamheten.

Från Öjan till Babylon

Du höjer på ögonbrynen och undrar. Vad har Öjan med Babylon att göra? Svaret är enkelt och jag skall strax berätta om kopplingen. Kanske är jag mera filosof än släktforskare. Ändå har jag släktforskat en del och sökt farfars rötter bakåt i tiden. Det var på 60-talet. Jag tröttnade efter några år och i början av 1970-talet blev det hembygdshistoria i stället. Men ibland tar jag fram mina gamla anteckningar och undersöker nya möjligheter.

Om vi från Ernst i Öjan går 8-10 generationer bakåt i tiden hittar vi namnet Ribbing. Denna linje kan vi följa bakåt genom historien, först i Sverige, sedan ut i Europa och vidare bakåt. När vi kommit till den 75:e generationen befinner vi oss i Babylon.

Så enkelt var det. Vi har då kommit 2700 år bakåt i tiden. Det är internationell släktforskning som ligger bakom. Kan vi lita på den?

Svenska släktforskare skulle vara tveksamma och jag vill inte motsäga någon i denna sak. Men då tittar filosofen fram. Tänk att vi i den 11:e generationen har 1000 anfäder och anmödrar, i den 21:a en miljon, i den 31:a generationen en miljard. I den 41:a generationen är deras antal ett tusen miljarder. Vi har blivit släkt med alla människor på jorden, flera gånger om. Ingen kan motsäga detta påstående. Sett i detta perspektiv är det inte underligt att vi hamnar i Babylon förr eller senare, flera gånger om.

Visserligen har ett antal anförluster infunnit sig genom att släktlinjerna växer in i varandra. Många namn förekommer på flera ställen i denna jättelika släktrörelse. Men det hindrar inte att vår släktrörelse kan omfatta alla människor på jorden.

Eftersom jag ändå i dessa uppgifter kunde följa Ernsts släktlinje ända tillbaka till Babylon kunde jag helt inte låta bli att ta med denna rubrik. Tanken svindlar, men låt den gärna göra det.

Den släktrönika som jag själv har för min farfar låter jag stanna i den 12:e generationen. Resten får bli kuriosa, men en svindlande sådan.

Jag bifogar några foton. Ett från Öjan 1908, ett från Öjan 1918, ett på Ernst i Öjan ensam samt ett med Selma och Ernst framför huset i Öjan i början av 1950-talet.

Roger Ivarsson har gjort en liten film om Ernst i Öjan. Den grundas dels på foton och dels på en film som Gösta Stavman tog vid sitt besök i Sverige 1947. Den kommer också att läggas ut på nätet.

I minnet återvänder jag till farfars hus i Öjan, köket, kammaren, grusgården med tulpanerna som sakta gungar i vinden. Gungan där vi barn ville gunga. I minnena finns allt kvar.

Men farfars gamla hus är nu borta. Det revs för några år sedan. Öjan ägs idag av Peter och Per-Arne Holgersson. De är son-son-söner till Ernst i Öjan. Livet går vidare. *Slakten följa släktens gång.* Tack farfar Ernst för alla minnen.

Därmed sätter jag punkt för denna berättelse. Om Du känner att något mera borde ha varit med kan Du höra av dig till mig, antingen på tel. 036/71 32 33 eller 070/720 18 75 eller på mail (arnei-1@hotmail.com).

Arne Ivarsson